

Деревянко Б.В., професор кафедри господарського та екологічного права
Донецького юридичного інституту МВС України, к.ю.н., доцент

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ

На сьогоднішній день у сфері освіти України існує велика кількість проблем. Основні із них пов'язані з недостатнім фінансуванням і надмірною гуманітаризацією освіти. Вирішити їх держава намагається за рахунок можливостей регіонів. І в цьому немає нічого незвичайного. Саме з поділом на загальнодержавний та регіональний рівні працюють навчальні заклади (далі – НЗ) в інших країнах. Так, наприклад, у США взагалі відсутня загальнодержавна система освіти. НЗ усіх рівнів, крім військових академій, непідвідомчі федеральному уряду. При цьому державна влада фінансує федеральні освітні програми, у яких беруть участь як державні (штатів), так і приватні НЗ. Міністерство освіти розробляє програми федеральної допомоги освіті, координує дослідження у цій галузі й надає субсидії деяким НЗ [1, с. 72]. У США більшість штатів призначають різноманітні стипендії та гранти і надають допомогу студентам зі вступу на навчання до обраних ними НЗ. Мешканці штату мають багато привілеїв, зокрема фінансових, при вступі до ВНЗ, який розміщується на території цього штату. У Польщі у місті Бидгощ запроваджено систему місцевих грантів на реалізацію інноваційних завдань у школах та інших НЗ. Місцеві освітні гранти затверджуються міською радою після їх оцінки так званим комітетом експертів [2, с. 139]. За законодавством Іспанії будівництво й утримання державних шкіл належить до відання органів місцевого самоуправління – муніципій [3, с. 110].

У РФ діяла цільова програма «Розвиток установ початкової і середньої професійної освіти у місті Москві на 2008-2010 роки», головними управлінськими завданнями якої серед іншого були: - удосконалення системи нормативного фінансування на основі більш повного обліку витрат на підготовку кадрів у розрізі конкретних професійних груп; - використання інституту міського замовлення за перспективними для столичного регіону професіями і спеціальностями [4, с. 52].

В Україні законодавство не містить заборони на здійснення керівництва НЗ органами місцевого самоврядування. Територіальна громада села, селища чи міста, обласна рада мають право виступати засновниками НЗ та здійснювати відносно нього організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

С.М. Домбровська закликає органи управління освітою у межах своєї компетенції приймати конкретні управлінські рішення, що врахують потреби і запити членів громадянського суспільства щодо надання освітніх послуг і будуть враховувати регіональні аспекти, традиції освіти, що історично склалися в області, районі чи місті [5, с. 32].

На конкурентоспроможність послуг впливає регіон розташування НЗ [6, с. 118]. Регіон, вдало розташований географічно, у якому проживає велика кількість людей, є велика потреба у фахівцях різного профілю, може залучати на навчання до своїх НЗ на платній основі велику кількість студентів.

При цьому сама калькуляція оплати освітніх послуг може значно різнитися в залежності від того, є їх споживач мешканцем цього регіону, чи ні. Так, наприклад, вартість навчання у державному Каліфорнійському університеті – Бергені для мешканця цього штату становить \$ 7-8 тисяч за рік, а для жителів інших штатів – на \$ 10-12 тисяч більше [1, с. 75]. Сінгапурський ВНЗ – Наньянгський технологічний університет експортує освітні послуги, оскільки серед студентів, що здобувають ОКР «бакалавр», 20 % є громадянами інших країн, а серед студентів, які здобувають ОКР «магістр» або ступінь доктора філософії – таких осіб 60 % [7, с. 6].

Приклад освітньої системи Сінгапуру є цікавим з тієї причини, що кількість громадян Республіки Сінгапур приблизно дорівнює кількості мешканців Донецької області. Тому структура НЗ може бути запозичена українськими регіонами. Аналогічним чином може бути структурована система НЗ Донецької або іншої області України. Кілька класичних надвеликих університетів з мережею шкіл, коледжів, ліцеїв, закладів ПТО, технікумів, інститутів, лабораторій, конструкторських бюро тощо, а також кілька галузевих академій або інститутів будуть забезпечувати якісну підготовку фахівців з гуманітарних та технічних спеціальностей, необхідних для економіки і соціальної сфери регіону - області.

Отже, шляхи оптимізації системи НЗ в окремому регіоні наступні:

1) реформування сфери освіти повинно проводитися одночасно на державному та місцевому рівні; 2) НЗ повинні орієнтуватися на задоволення потреб регіонів, за рахунок державного або регіонального фінансування має проводитися підготовка тільки працівників необхідних спеціальностей у необхідній кількості. Роботодавці також повинні брати участь у фінансуванні підготовки високоякісних фахівців потрібних їм спеціальностей; 3) держава і регіони повинні проводити політику, спрямовану на підвищення престижу ПТО; діяльність регіональних НЗ ПТО повинна будуватися у тісному взаємозв'язку з територіальними громадами та підприємствами-замовниками; 4) якісні освітні послуги повинні експортуватися за додаткову плату до інших регіонів держави та за кордон.

Література:

1. Боголіб Т. М. Фінансові аспекти розвитку вищої освіти у США / Т. М. Боголіб // Фінанси України. — 2010. — № 2. — С. 70—82.
2. Якубовський Р. В. Правові засади фінансового забезпечення навчальних закладів: зарубіжний досвід і перспективи його використання в Україні / Р. В. Якубовський // Часопис Київського університету права. — 2011. — № 1. — С. 138—142.
3. Нанба С. Б. Законодательные основы установления компетенции местных органов власти в Испании / С. Б. Нанба // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. — 2009. — № 2 (17). — С. 108—113.
4. Лисов В. Довузовское профессиональное образование в России: нынешнее состояние и вопросы модернизации / В. Лисов // Российский экономический журнал. — 2008. — № 7-8. — С. 35—55.
5. Домбровська С. М. До питання про деякі теоретичні положення реформування державного управління системою вищої освіти України / С. М. Домбровська // Держава та регіони. — 2011. — № 1. — С. 31—34. — (Серія "Державне управління").
6. Монаєнко А. О. Особливості позабюджетної діяльності вищих навчальних закладів / А. О. Монаєнко // Наше право. — 2009. — № 4, Ч. 1. — С. 116—119.
7. Федоренко В. Г. Фактор вищої освіти в інноваційній економіці Сінгапуру / В. Г. Федоренко, І. М. Грищенко, О. С. Вітковський // Економіка та держава. — 2009. — № 6. — С. 4—7.

Дерев'янка Б.В. Господарсько-правові аспекти регіонального розвитку освітньої сфери / Б.В. Дерев'янка // Регіональний розвиток – основа розбудови української держави: матеріали II Міжнар. науково-практичної конференції (9-10 квітня 2013 р.). - Донецьк: ДонДУУ, 2013. — С. 54—56.